

HISTORICKÁ PENOLOGIE

Časopis pro historickou penologii
Vydává Institut vzdělávání – Kabinet dokumentace a historie VS ČR

Příloha
/2004

Vernisáž kreseb politických vězňů

„Kresby obětí totalitní moci z let 1943-1944 a 1949-1959“, tak se jmenuje společná výstava kreseb antifašistů, odsouzených k trestu smrti pod gilotinou v období nacistické okupace Čech a Moravy, umístěných v pankrácké věznici a kreseb politických vězňů z období komunistické totality, vězňů zejména v jáchymovských trestaneckých pracovních táborech.

Výstava, která je v současnosti umístěna v areálu pankrácké věznice, v Památníku Pankrác, si klade za cíl zveřejnit výtvarná díla a představit autory jednotlivých kreseb na základě dostupných osobních a vězeňských údajů. Expozici připravil Kabinet dokumentace a historie Vězeňské služby ČR ve spolupráci se Státním ústředním archivem v Praze a Muzeem III. odboje KPV v Příbrami. Autoři výstavy: PhDr. Aleš Kýr, Alena Kafková, a Eduard Vacek a spolupracovníci PhDr. Alena Šimánková ze Státního ústředního archivu v Praze spolu s Františkem Zahrádkou z Muzea III. odboje KPV v Příbrami tak připravili unikátní výstavu umělců, kteří se stali obětmi obou totalitních systémů.

Po zániku Československé republiky v důsledku německé nacistické okupace v roce 1939 byla pankrácká věznice v Praze zabrána pro vazební účely německého lidového soudu (Volksgericht) a tajné státní policie (Gestapo). Od 5. 4.1943 do 26. 4.1945 zde byli popraveni gilotinou antifašisté a čeští vlastenci, celkem 1.075 osob, z toho 155 žen. Všichni byli zpopelněni v krematoriu v Praze-Strašnicích a jejich popel uložen do společného hrobu.

Pohled do chodby, kde byly pověšeny celé smrti ve věznici Praha - Pankrác

Odsouzení k trestu smrti byli soustředěni v oddělení II A, kde se nacházely cely č. 32 – 52. Po rozsudku lidového soudu zbývalo odsouzeným do poprav zpravidla 90 dnů života a po rozsudku zvláštního soudu (Sondergericht) jen 15 až 25 dní života. Čekání na bližící se popravu a související duševní a tělesné strádání na celách smrti dokázali někteří talentovaní vězni překonávat kreslením, i když se vystavovali značnému riziku, neboť držení psacích potřeb bylo přísně postihováno. Kresby byly prováděny obyčejnou tužkou a většinou na papírový materiál, ze kterého odsouzení slepovali obchodní sáčky v rámci pracovní povinnosti.

Trestanecký pracovní tábor Vojna u Příbrami

Vystavované reprodukce kreseb představují individuální tématickou tvorbu odsouzených: Dr. Jaroslava Lebedy a Josefa Dryáka a skupinovou ilustrativní tvorbu odsouzených: Aloise Hlavičky, Františka Janouška, Františka Kadlece, Dr. Richarda Máchy a Josefa Vejmelky, související s vydáváním periodického motáku „Časopis sekerářů“, který byl ilegálně předáván odsouzeným ženám do sousední cely.

Po uchopení politické moci Komunistickou stranou Československa v roce 1948 došlo ke zneužívání justičních prostředků včetně vězeňství proti politické opozici, vydávané za „třídniho nepřítele“. Počet tzv. protistátních vězňů rychle narůstal a k 1. 1. 1954 kulminoval počtem 15. 910 protistátních vězňů, který činil 50 % z celkového stavu vězňů. Osoby odsouzené za protistátní činnost vykonávaly dlouholeté tresty odnětí svobody ve věznicích a pracovních táborech. Na základě amnestie prezidenta republiky byli většinou propouštěni až v letech 1960 a 1962. Odsouzení muži byli využíváni zejména k těžbě uranové rudy v oblasti Jáchymova, Příbrami a Horního Slavkova. Odsouzené ženy byly zejména soustřeďovány do vězeňského zařízení táborevého typu v Pardubicích, kde byly využívány v průmyslové i zemědělské výrobě. Nepříznivé podmínky věznění, odloučení od rodiny a stesk po svobodě se všichni snažili překonávat různými aktivitami a někteří též kreslením. Kresby byly prováděny většinou obyčejnou tužkou, tuší či perem na balícím nebo jiném podřadném papíru. Celkem je představeno 10 autorů, kterými byli odsouzení: Miroslav Antoš, Vlastimil Bláha, Ladislav Brabec, František Coufal, Mirka Čermáková, Zdeněk Králíček, Josef Kulhavý, Anton Němec, Rudolf Zatloukal a Radek Žák.

Vernisáž výstavy se konala dne 18. 11. 2004 ve 14.00. hod. za přítomnosti významných hostů. Přítomni byli: Mgr. Kamila Meclová, generální ředitelka VS ČR, plk. JUDr. Jaroslav Gruber, ředitel vazební věznice Praha Pankrác, JUDr. Vladimír Stibořík, předseda Vrchního soudu v Praze, Ing. Jiří Novák, pracovník oddělení vězeňství MSp, Bohumil Koukal, zástupce starosty MČ Praha 4 a František Zahrádka, správce Muzea III. odboje KPV v Příbrami. Výstavu rovněž navštívili účastníci přednáškového cyklu „Kultura za mřížemi“, který pořádala Společnost Národního muzea v Praze.

Autoři expozice přepokládají, že pro její širší zpřístupnění bude po čase výstava přenesena i mimo prostory Památníku Pankrác a rozšířena o další autory. K tomu navázal Kabinet dokumentace a historie Vězeňské služby ČR spoluprací s Památníkem obětí nacismu ve Wolfenbüttelu v Dolním Sasku, kde uchovávají podobné kresby popravených odpůrců nacismu.

Autoři z řad politických vězňů nacistické éry

Fotografie autorů a kresby Dr. J. Lebedy byly převzaty z publikace Karla Rameše: Žaluji – Pankrácká kalvárie, druhá část, Praha 1946. Ostatní kresby vězňů pocházejí ze sbírkového fondu Kabinetu dokumentace a historie VS ČR.

Dr. J. Lebeda: „Budu-li moci kreslit, přelstím čas“

Dr. Jaroslav Lebeda

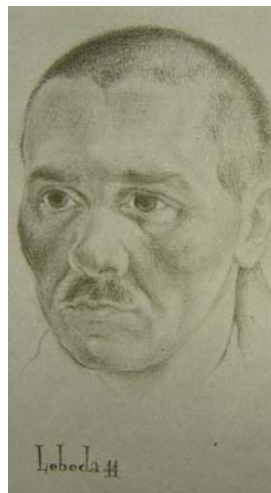
Pocházel z Křížlic, okres Semily a stal se akademickým malířem. Ve věku 34 let byl odsouzen nacistickým soudem v Praze pro velezradu, přechovávání osob a napomáhání nepřátelům německé Říše k trestu smrti. Byl popraven gilotinou v pankrácké věznici v Praze dne 22. 3. 1944.

Ctirad Diensbier

Václav Havran

Bohumil David

Bohuš Vališ

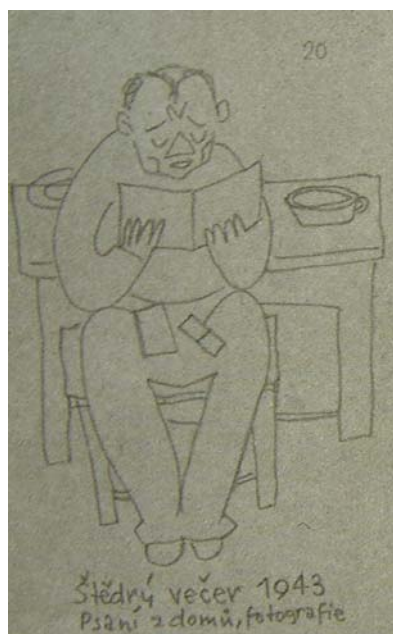
Ludvík Budíček

Oldřich Potůček

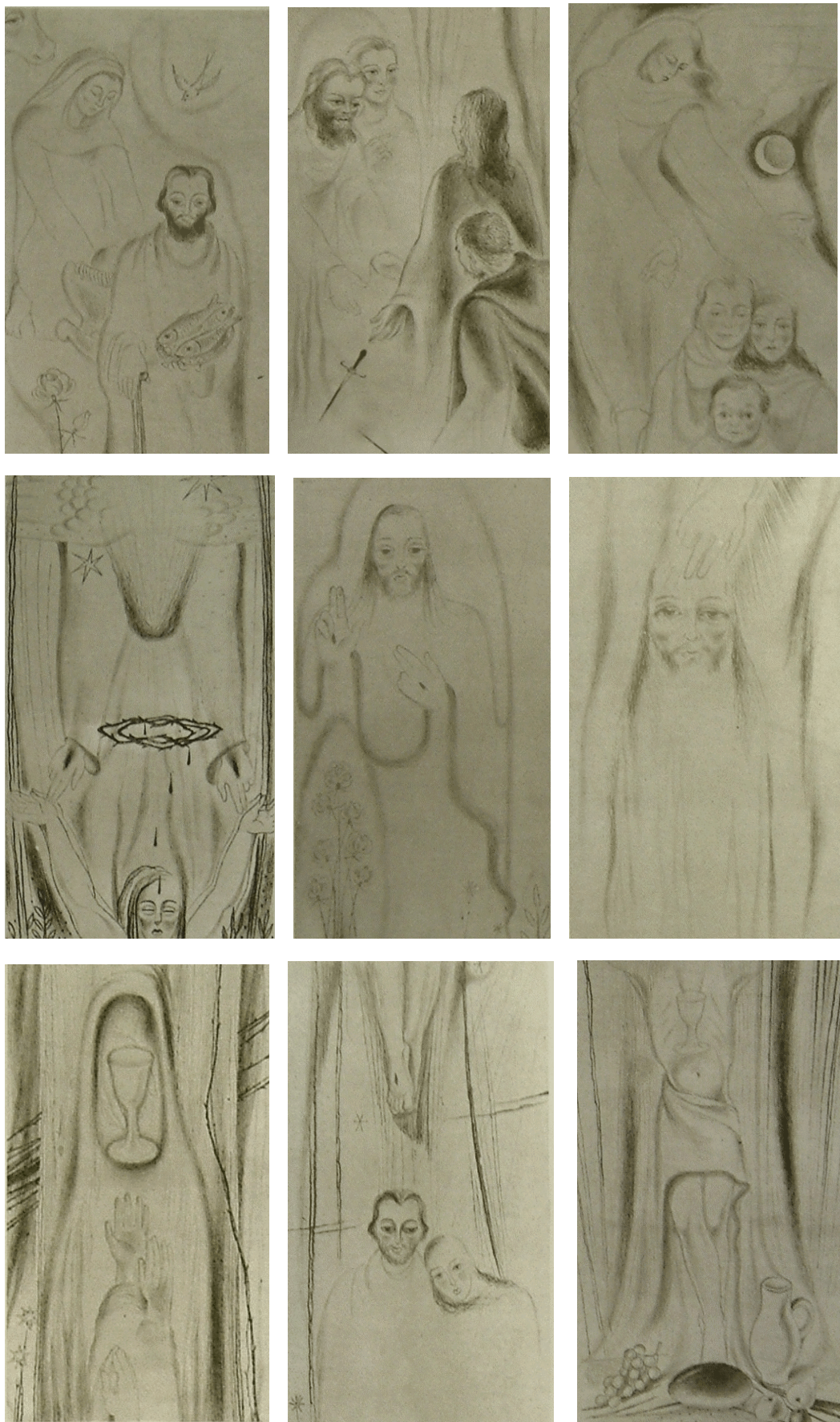
Václav Růžička

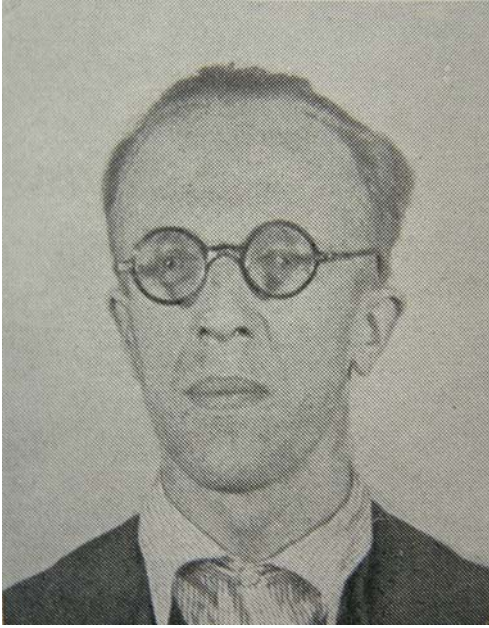
Karikatury k Novému roku 1944

Z cyklu „Mému rodu“

Ilustrace k cyklu „Otčenáš“

Josef Dryák

Pocházel z Brandýsa nad Labem, okres Mladá Boleslav a pracoval jako litograf. Ve věku 33 let byl odsouzen nacistickým soudem v Praze za přechovávání nepřátel německé Říše a napomáhání Židům k trestu smrti. Byl popraven gilotinou v pankrácké věznici v Praze dne 8. 10.1943.

Lázeň

Nejnovější zpráva

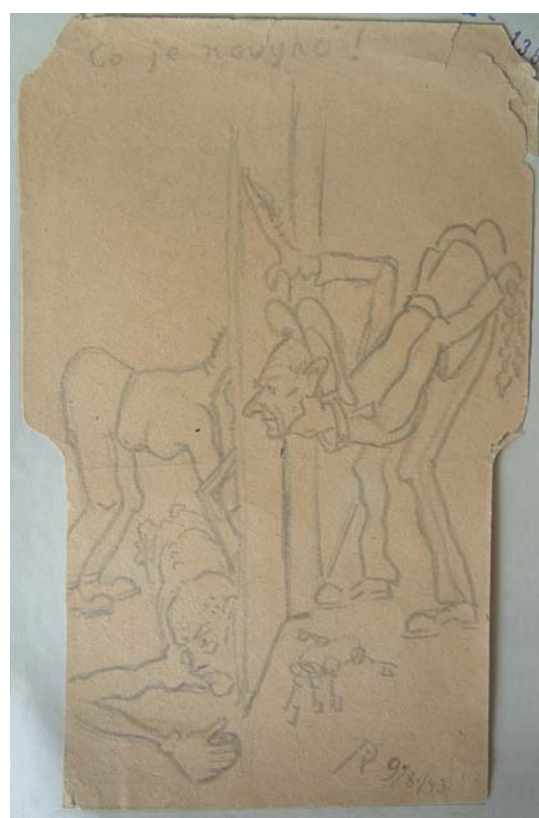
Výhledy na Prahu

Auf wiedersehen !

Achtung ! Zelle 66

Co je nového?

Alois Hlavička

František Janoušek

Dr. Richard Mácha

Autoři „Časopisu sekerářů“, periodického motáku připravovaného na cele č. 41 v oddělení IIa v průběhu srpna 1943 pro spoluodsouzené ženy ze sousední cely č. 40.

Alois Hlavička

Pocházel z Bystrce, okres Brno a vyučil se holičem. Ve věku kolem 30 let byl odsouzen nacistickým soudem v Brně za přechovávání zbraní a osob nepřátelských německé Říši k trestu smrti a poté přemístěn do pankrácké věznice v Praze. V průběhu září 1943 byl trest smrti změněn cestou milosti na trest káznice v německé Říši, který byl ukládán zpravidla v rozmezí 5 - 10 let.

František Janoušek

Pocházel ze Žeravic, okres Hodonín a hospodařil jako rolník. Ve věku 36 let byl odsouzen nacistickým soudem v Brně za přechovávání osob nepřátelských Říši k trestu smrti. Byl popraven gilotinou v pankrácké věznici v Praze dne 14. 10. 1943.

František Kadlec

Pocházel z Věteřova, okres Hodonín a hospodařil jako rolník. Ve věku 44 let byl odsouzen nacistickým soudem v Brně za hospodářský delikt k trestu smrti. Byl popraven gilotinou v pankrácké věznici v Praze dne 1. 10. 1943.

Dr. Richard Mácha

Pocházel z Klenčí pod Čerchovem, okres Domažlice a byl zaměstnán jako úředník v pojišťovně. Ve věku 31 let byl odsouzen nacistickým soudem v Brně za přechovávání zbraní a osob nepřátelských německé Říši k trestu smrti. Byl popraven gilotinou v pankrácké věznici v Praze dne 6. 4. 1944.

Josef Vejmelka

Pocházel z Náměště nad Oslavou, okres Brno a vyučil se holičem. Ve věku 33 let byl odsouzen nacistickým soudem v Praze za blíže neurčený delikt proti německé Říši k trestu smrti. Byl popraven gilotinou v pankrácké věznici v Praze dne 16. 9. 1943.

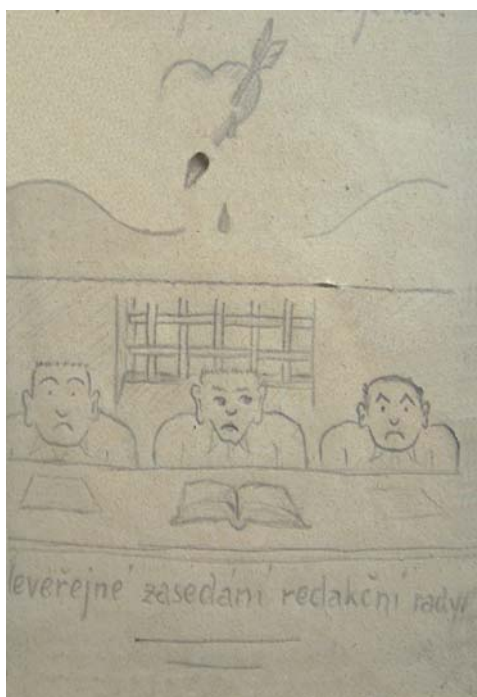
Ukázky z „Časopisu sekerářů“

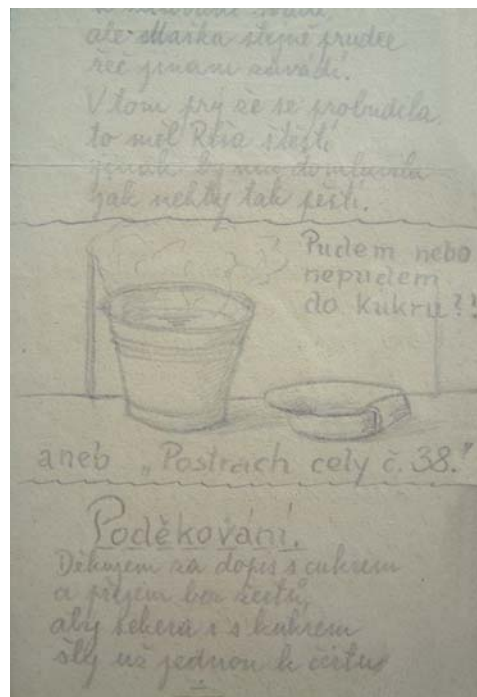
Až pomaširuju pankráčskou branou

Večeře na cele

Neveřejné zasedání redakční rady

Pudem nebo nepudem do kukru ?? aneb „Postrach celý č.38“

Autoři z řad politických vězňů komunistické éry

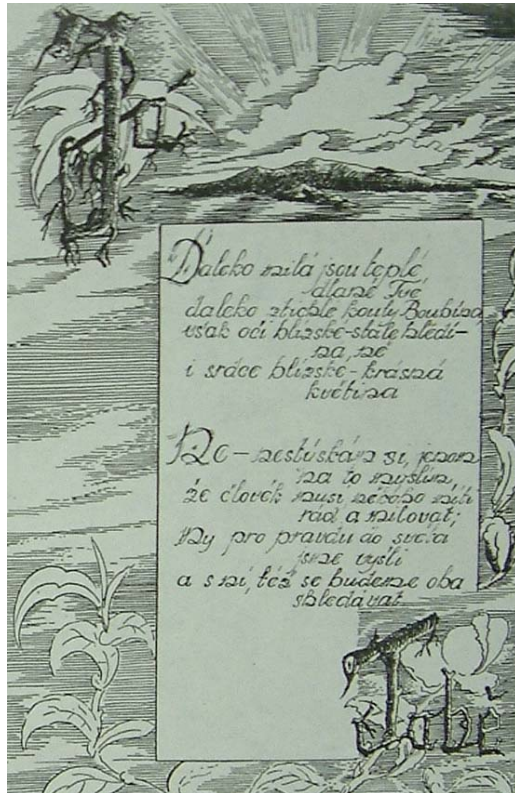
Fotografie autorů byly převzaty z archivního fondu SÚA v Praze a ukázky kreseb ze sbírkového fondu Muzea III. odboje KPV v Příbrami

Miroslav Antoš

Pocházel z Chlumína, okr. Mělník a pracoval jako bankovní úředník. Ve věku 29 let byl odsouzen Státním soudem v Praze za styk s osobami v zahraničí a vyzvědačství k trestu těžkého žaláře na 18 let a peněžitému trestu ve výši 20.000 Kčs. Cestou milosti byl trest snížen na 10 let.

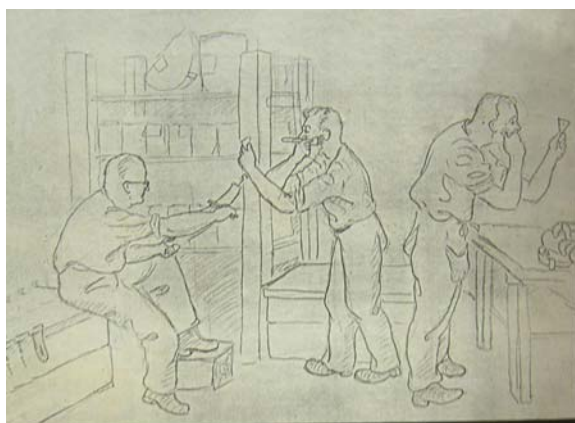
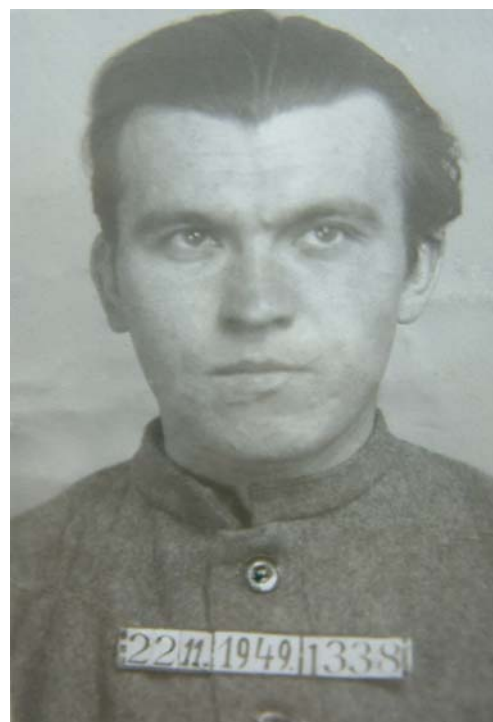
Trest vykonával převážně v pracovních táborech Ostrov a Příbram. Na svobodu byl propuštěn dne 27. 8.1959.

Ilustrovaná báseň „Já Tobě“ (1951–1959)

Vlastimil Bláha

Pocházel z hlavního města Prahy a vyučil se zahradníkem. Později pracoval jako kreslič-návrhář v oboru kovo. Ve věku 26 let byl odsouzen Státním soudem v Praze za pobuřování proti republice k trestu těžkého žaláře na 25 let a peněžitému trestu ve výši 20.000 Kčs. Cestou amnestie byl trest snížen na 23 let a 4 měsíce. Trest vykonával v pracovních táborech Ostrov, Příbram a ve věznicích Praha-Pankrác a Leopoldov. Na svobodu byl propuštěn dne 11. 5.1960.

Holení v dílně (1956 - 1957)
Při práci svářeče (1956 - 1957)

Vězeňské hobla (1956 - 1957)
Debata nad kamny (1956 - 1957)

Chvilé odpočinku (1956 – 1957)
Chytání králíka (1956 – 1957)

Chytání veverka (1956 – 1957)
Ohlédnutí při práci (1956 – 1957)

Tajná mše na cele (1951-1959)

Ladislav Brabec

Pocházel z Vojkova, okr. Sedlčany a stal se katolickým knězem. Ve věku 34 let byl odsouzen Státním soudem v Praze za napomáhání k útěku do zahraničí k trestu těžkého žaláře na 15 let. Cestou milosti byl trest snížen na 10 let s uložením náhradního peněžitého trestu ve výši 10.000,- Kčs. Trest vykonával převážně ve věznicích Mírov a Valdice. Na svobodu byl propuštěn dne 14. 9. 1959

František Coufal

Pocházel ze Stropešína, okres Třebíč a hospodařil jako rolník. Ve věku 41 let byl odsouzen Krajským soudem v Brně za činnost v ilegální organizaci k trestu odnětí svobody na 4 roky a 4 měsíce. Cestou amnestie byl trest snížen na 2 roky a 4 měsíce. Trest vykonával v pracovním táboře Ostrov. Na svobodu byl propuštěn dne 28. 10. 1954.

Max Neruda (1954)

Zdeněk Králíček

Pocházel z města Brna a byl zaměstnán jako úředník. Ve věku 26 let byl odsouzen Okresním soudem v Brně za pokus o ilegální přechod státní hranice k trestu těžkého žaláře na 18 měsíců. Trest vykonával v pracovním táboře Rovnost na Jáchymovsku. Na svobodu byl propuštěn dne 8. 2. 1952.

Příteli Šlosarovi (červen 1949)

Miroslava ČERMÁKOVÁ

Pocházela z Lán, okres Nymburk. Vystudovala střední školu a odbornou školu pro reklamu a módní návrhářství. Ve věku 32 let byla odsouzena Státním soudem v Praze za spoluúčast na protistátní činnosti – velezradě k trestu těžkého žaláře na 11 let a 1 měsíc. Cestou milosti byl trest snižen na 4 roky a 5 měsíců. Trest vykonávala ve věznici Litoměřice a pracovních táborech Tuněchody a Pardubice. Na svobodu byla propuštěna dne 28. 5.1954.

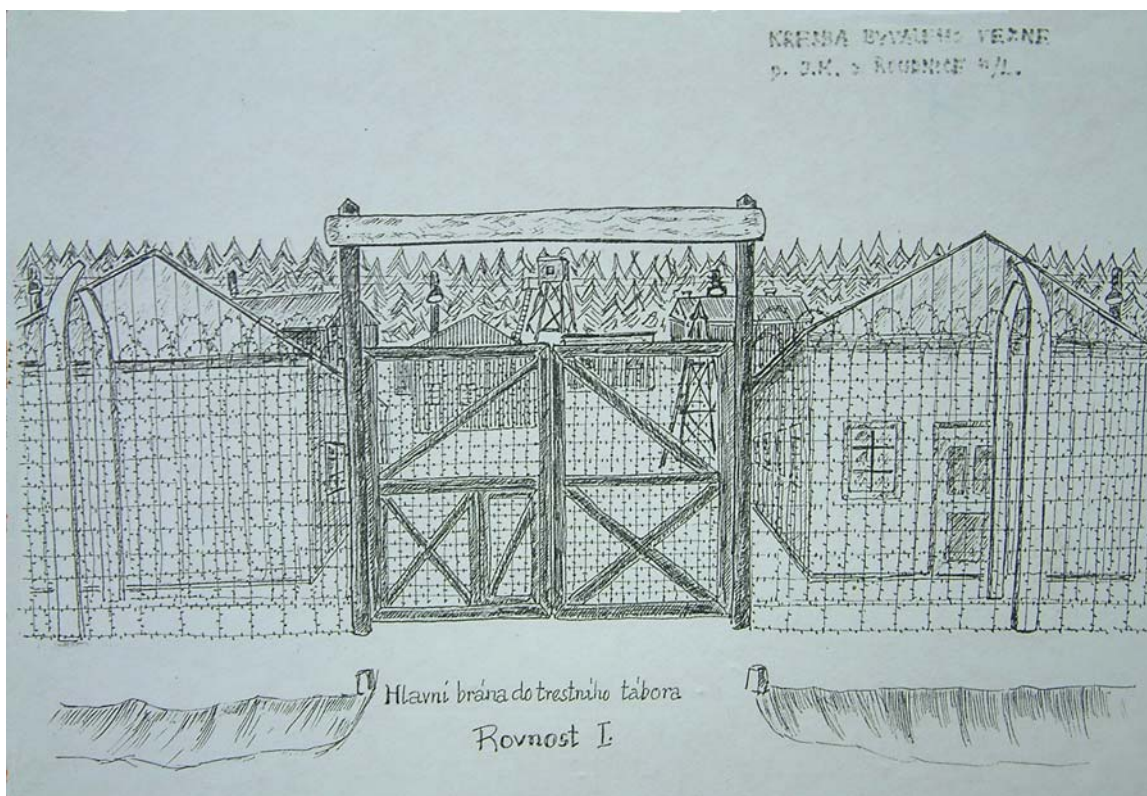

Josef Kulhavý

Pocházel ze Sviněvsi, okres Roudnice nad Labem a vyučil se lakýrníkem. Ve věku 36 let byl odsouzen Státním soudem v Praze za rozmnožování protistátních letáků k trestu těžkého žaláře na 3 roky. Trest vykonával v pracovním táboře Ostrov.

Na svobodu byl propuštěn dne 19. 1. 1953.

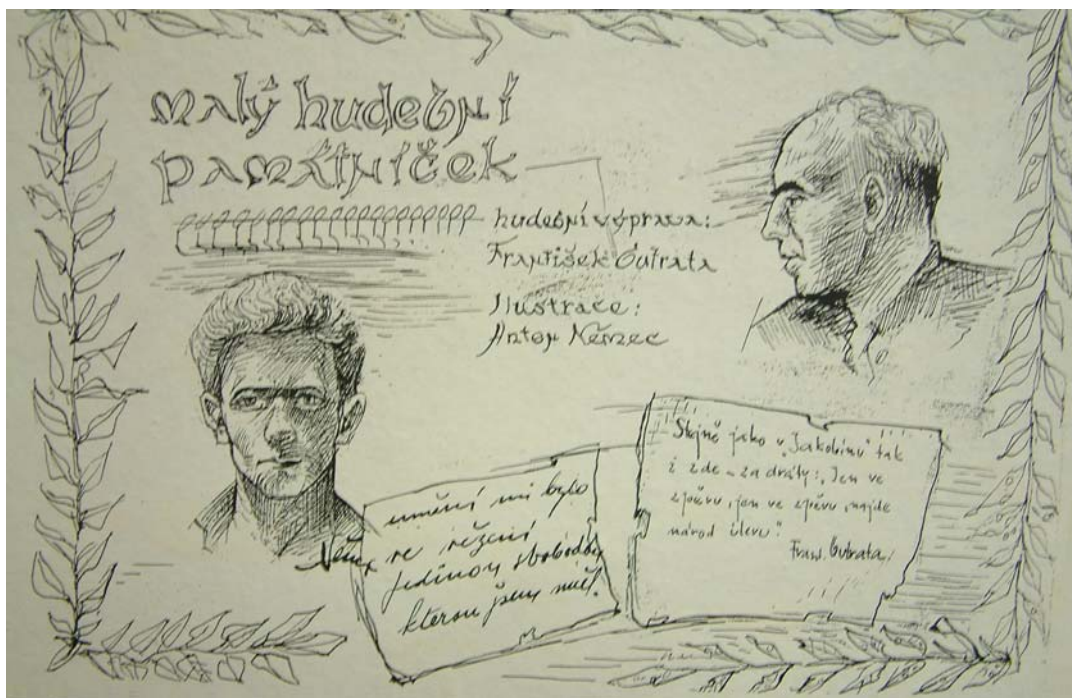
Pankrácká cela samovazby odd. I. A č.32 (1950)

Hlavní brána do trestního tábora Rovnost I (1951-1953)

Anton Němec

Pocházel ze Zbraslavi, okres Praha a byl zaměstnán jako obchodní příručí. Ve věku 22 let byl odsouzen Okresním soudem ve Zbraslavi za pokus o ilegální přechod státní hranice k trestu těžkého žaláře na 2 roky a 6 měsíců. Trest vykonával v pracovním táboře Ostrov. Na svobodu byl propuštěn dne 18. 9.1952.

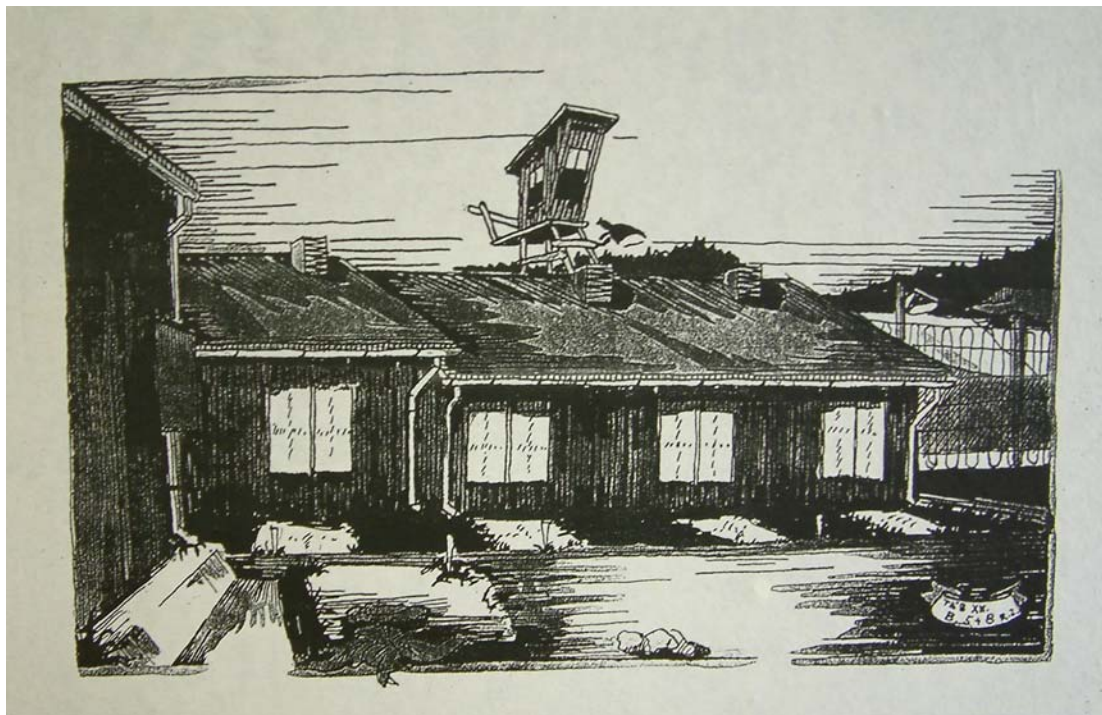

Ilustrace k malému hudebnímu památníku (1950-1952)

Rudolf Zatloukal

Pocházel z Rájce, okres Zábřeh a stal se stavebním technikem. Ve věku 30 let byl odsouzen Státním soudem v Brně za vedení ilegální studentské organizace RUR k trestu odnětí svobody na 12 let a peněžitému trestu ve výši 5.000 Kčs. Cestou amnestie byl trest snížen na 7 let. Trest vykonával v pracovních táborech Ostrov, Příbram a ve věznici Opava. Na svobodu byl propuštěn dne 2. 2. 1959.

- Pracovní tábor (1952-1956)

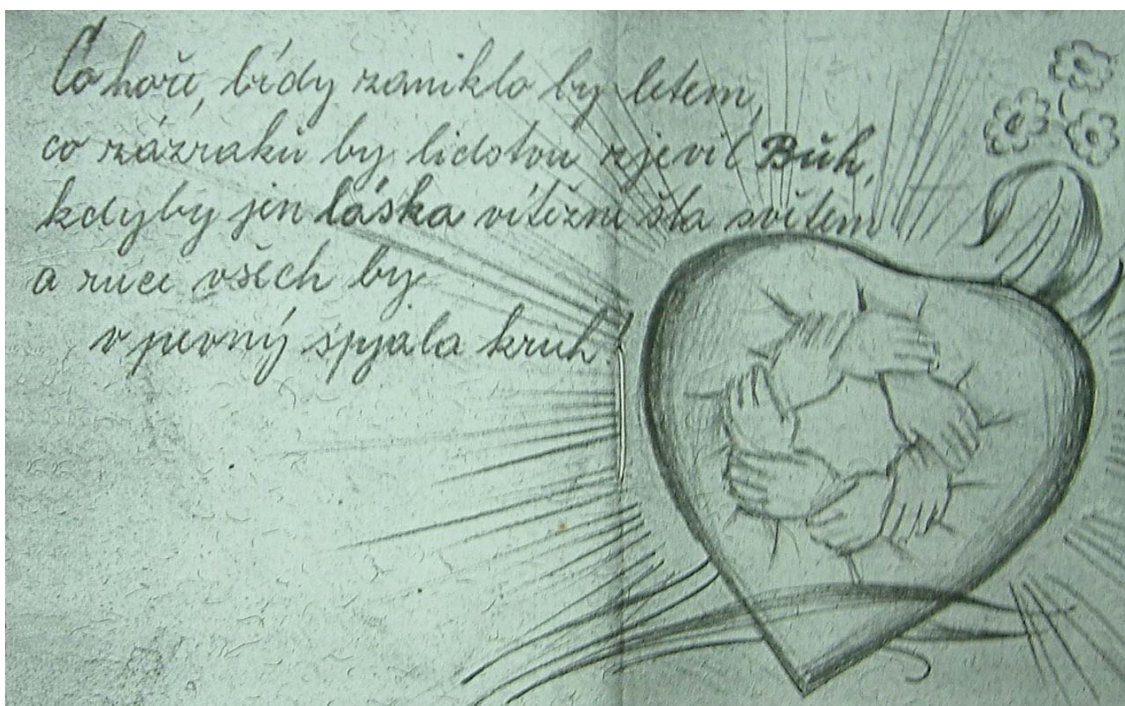

Tábor 12 (1952-1956)

Radoslav Žák

Pocházel z hlavního města Prahy, byl synem akademického sochaře Josefa Žáka a stal se technickým úředníkem. Ve věku 30 let byl odsouzen Státním soudem v Praze za protistátní činnost – velezradu k trestu těžkého žaláře na 15 let a peněžitému trestu ve výši 10.000 Kčs. Cestou milosti byl trest snížen na 10 let a peněžitý trest zrušen. Trest vykonával v pracovních táborech Ostrov a Příbram. Na svobodu byl propuštěn dne 26. 8.1959.

- Láska vítězná (1955)

Všechna čísla časopisu HP jsou k dispozici na adrese:
<http://institut.vscr.cz/kategorie/?k=Literatura&o=0&p=150>

Kabinet dokumentace a historie VS ČR

Redaktor: Eduard Vacek,

Adresa redakce:

Soudní 1672/1a, Praha 4, p.p. 3, 14067,

telefon: 261 034 714,

e-mail: Evacek@grvs.justice.cz

ICQ 330482601